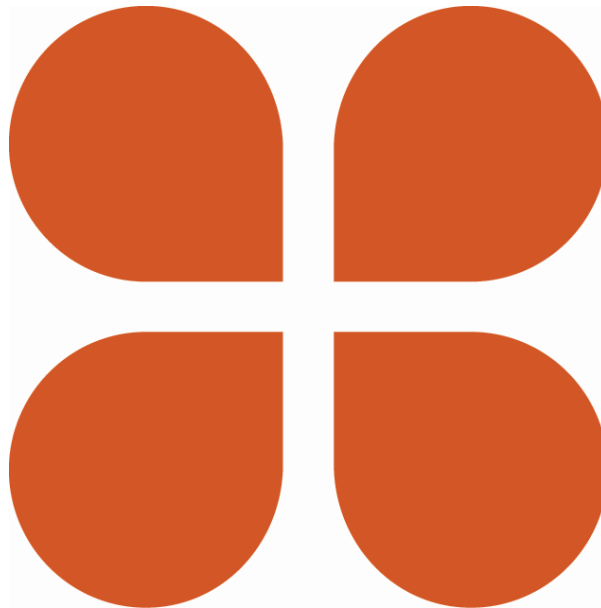

Vägledning för tillämpning av Kulturmiljölagen

Byggnadsminnen

Byggnadsminnesförklaring (3 kap 4-9 § §)

Riksantikvarieämbetet
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 80 00
www.raa.se
registrator@raa.se

Riksantikvarieämbetet 2018
Byggnadsminnen Byggnadsminnesförklaring (3 kap 4-9 §§)
Upphovsrätt för text och bild, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY, erkännande 4.0 Sverige.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/se>

Innehåll:

2	Väcka fråga om byggnadsminne (4 §).....	4
2.1	Bakgrund.....	4
2.2	Tillämpning.....	4
2.3	Vägledning.....	4
3	Interimistiskt förbud (5 §).....	7
3.1	Bakgrund.....	7
3.2	Tillämpning.....	7
3.3	Vägledning.....	7
4	Anmälningssplikt (6 §).....	8
4.1	Bakgrund.....	8
4.2	Tillämpning.....	9
4.3	Vägledning.....	9
5	Överlåtelse av statligt byggnadsminne (7 §).....	11
5.1	Bakgrund.....	11
5.2	Tillämpning.....	11
5.3	Vägledning.....	12
6	Anteckning i fastighetsregistret (8 §).....	12
6.1	Bakgrund.....	13
6.2	Tillämpning.....	13
6.3	Vägledning.....	13
7	Tillträde till byggnadsminnen (9 §).....	13
7.1	Vägledning.....	13

2 Väcka fråga om byggnadsminne (4 §)

Fråga om en byggnad bör förklaras för byggnadsminne kan väckas av var och en genom ansökan eller tas upp av länsstyrelsen på eget initiativ. Ansökan om att en byggnad skall förklaras för byggnadsminne skall innehålla uppgifter om vilken fastighet byggnaden är belägen på och om fastighetens ägare samt beskrivning av byggnaden. I ansökan bör även anges vilka omständigheter som åberopas för att byggnaden bör förklaras för byggnadsminne.

2.1 Bakgrund

Att alla och en var kan väcka fråga och initiera en byggnadsminnesförklaring fanns också med i byggnadsminneslagen, även om det inte var lika uttryckligt sagt som i KML. I den tidigare lagstiftningen fanns också bestämmelser om vad en ansökan skulle innehålla för uppgifter.

Två utredningar har föreslagit att bestämmelsen bör ändras på grund av att ärendena ger en orimligt stor arbetsbörda för länsstyrelserna, men ingen ändring av lagstiftningen har skett. Ett vanligt problem är att den väckta frågan i många fall kommer för sent till länsstyrelsen då andra instanser har fattat avgörande beslut för den byggnad eller miljö som den väckta frågan gäller, till exempel när kommunen har gett rivningslov enligt Plan- och bygglagen.

2.2 Tillämpning

Det finns ingen skyldighet enligt KML eller KMF för länsstyrelserna att skicka in kopior av anmälningar om väckta frågor till Riksantikvarieämbetet. Av det material som Riksantikvarieämbetet tagit del av kan sägas att antalet väckta frågor är ganska stabilt över åren (2006 - 59, 2007 -51, 2008 -45, 2009-44, 2010-52 och 2011 -49). Bara ett fåtal av de väckta frågorna avgörs samma år som de väckts genom beslut av länsstyrelsen. Ungefär 25 byggnadsminnen har inrättats varje år under de nämnda åren. I grova tal kan man därför säga att knappt varannan ansökan leder fram till en byggnadsminnesförklaring.

Av de väckta frågor som avgjordes med ett avslagsbeslut under 2008 var 57 % initierade av allmänheten. Övriga frågeväckare var läns museer, kommuner, fastighetsägare och hembygdsföreningar med en jämn fördelning sinsemellan. Vissa avslagsbeslut anger dock inte alltid helt klart vem som väckt fråga, varför dessa siffror inte är helt exakta. Som motiv till avslaget anges i de flesta fallen (78 %) att anläggningen inte var "synnerligen märklig". En annan vanlig anledning att avsluta dessa ärenden är att länsstyrelsen bedömer att det för närvarande inte finns förutsättningar för att driva frågan om en byggnadsminnesförklaring vidare. Länsstyrelsen meddelar också samtidigt att man senare kan ta upp den väckta frågan igen. Frågan om byggnadsminne eller inte är med andra ord inte helt avgjord. I princip kvarstår ett avgörande då länsstyrelsen inte tagit ställning till om anläggningen är synnerligen märklig eller inte.

2.3 Vägledning

Fråga om att en byggnad eller anläggning bör förklaras som byggnadsminne kan väckas av "var och en". Den som ansöker behöver alltså inte ha någon speciell anknytning till byggnad-

den eller anläggningen för att göra detta. Länsstyrelsen kan också själv ta upp en fråga om byggnadsminne. Länsstyrelsens initiativ bör utgå från en uttalad policy eller strategi över länets kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse. En policy av detta slag kan även vara ett stöd för länsstyrelsen när man ska pröva en väckt fråga.

Länsstyrelsen ska genast underrätta lantmäterimyndigheten (fastighetsregistret) när en fråga om byggnadsminne väckts för en fastighet. Riksantikvarieämbetet behöver inte underrättas enligt KML, men Riksantikvarieämbetet vill gärna att länsstyrelsen även skickar en kopia till Riksantikvarieämbetet, då myndigheten på så sätt får en bättre överblick över vilka ärenden och typer av frågor som är aktuella.

En ansökan om väckt fråga ska enligt 4 § innehålla uppgifter om vilken fastighet som är aktuell och dess ägare samt en beskrivning av de byggnader eller anläggningar man väcker fråga om. I ansökan bör även anges vilka "omständigheter som åberopas" för att byggnaden bör bli byggnadsminne, med andra ord vilka kulturhistoriska värden som finns och som det är viktigt att värna om. Även om dessa uppgifter skulle saknas i ansökan, vilket inte alls är ovanligt, kan länsstyrelsen inte avskriva ärendet, då det oftast är lätt för länsstyrelsen att själv ta fram de uppgifter som behövs.

Om någon till länsstyrelsen väcker fråga om statligt ägda fastigheter ska länsstyrelsen överföra ärendet till Riksantikvarieämbetet för vidare handläggning, då dessa fastigheter inte omfattas av bestämmelserna i KML.

Efter att den väckta frågan anmälts till fastighetsregistret bör länsstyrelsen utreda anläggningens kulturhistoriska värde och om det finns förutsättningar för att genomföra en byggnadsminnesförklaring eller inte. Innehållet i en sådan utredning varierar självfallet beroende på vilket objekt som är aktuellt. Stor vikt bör dock alltid läggas på att beskriva de kulturhistoriska värden anläggningen har.

Kärnfrågan som ska besvaras är om byggnaden eller anläggningen har "ett synnerligen högt kulturhistoriska värde", (se avsnittet om 1 §). Länsstyrelsen bör alltid eftersträva att, först och främst, komma till ett avgörande i denna fråga. Men länsstyrelsen bör också i sitt beslut väga in vilka förutsättningar som finns för att genomföra en byggnadsminnesförklaring. En ägare kan sakna intresse för eller förmåga att förvalta ett byggnadsminne, vilket många gånger får avgörande betydelse. Självklart bygger den framtida förvaltningen och upprätthållandet av ett byggnadsminne på en god dialog mellan ägaren och länsstyrelsen, även om byggnadsminnen kan inrättas mot ägarens vilja, (se avsnittet om 3 §).

Uppenbart ogrundade väckta frågor kan enligt förvaltningslagen avskrivas utan att länsstyrelsen utreder byggnadens eller anläggningens kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen bör också kunna avskriva sådana ärenden där länsstyrelsen själv tagit initiativ till en väckt fråga, men där det senare visar sig att en byggnadsminnesförklaring inte kan genomföras.

Något uttalat krav på att länsstyrelsen måste avgöra en väckt fråga inom en viss tid finns inte. En grundlig utredning ger många gånger ett bättre och säkrare underlag för senare beslut. Finns det akuta hot bör det beaktas att den väckta frågan i sig inte innebär något hinder mot till exempel rivning. För att hindra en rivning måste länsstyrelsen i så fall fatta beslut om byggnadsminnesförklaring eller ett interimistiskt beslut enligt 5 § alternativt ett beslut om anmälningsplikt enligt 6 §.

Om fastighetsägaren ställer krav på ersättning enligt 10 § ska länsstyrelsen undersöka om medel finns tillgängliga hos Riksantikvarieämbetet (1 § KMF). Detta görs lämpligast i inledningskedet av ärendet. Beslut om byggnadsminne fattas med stöd av 1 §, (se detta avsnitt). Det bör framgå av detta beslut att frågan om ersättning har behandlats.

Beslutet ska genast antecknas i fastighetsregistret enligt 8 §. Även kommunen ska underrättas när beslutet vunnit laga kraft enligt 12 § KMF.

Om länsstyrelsen bedömer att byggnadens eller anläggningens kulturhistoriska värde inte är tillräckligt högt bör länsstyrelsen fatta ett avslagsbeslut på den väckta frågan.

Även om länsstyrelsen bedömer att det finns kulturhistoriska värden som motiverar en byggnadsminnesförklaring, kan det ibland saknas förutsättningar för att genomföra en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen bör då också fatta ett avslagsbeslut. Några generella exempel på saknade förutsättningar kan inte anges utan ärendena måste avgöras från fall till fall. Den mest förekommande anledningen torde dock vara att ägarna motsätter sig en byggnadsminnesförklaring.

Om en byggnadsminnesförklaring av olika orsaker för närvarande inte går att genomföra kan länsstyrelsen ta upp frågan igen. Detta bör också anges i avslagsbeslutet. Resursbrist på länsstyrelsen för utredning av frågan är dock inget skäl för avslag.

Länsstyrelsen bör vid hantering av en väckt fråga se vilka andra skyddsformer som kan vara tillämpliga eller rent av vara mer lämpliga. Om skydd enligt annan lagstiftning kan vara bättre bör detta kunna utgöra skäl för att avslå en väckt fråga. Skyddsbestämmelser i en kommunal detaljplan kan vara ett sätt tillgodose kulturhistoriska värden. En detaljplan kan också reglera användningen av en anläggning vilket bestämmelserna om byggnadsminnen i KML inte kan. Det bör dock påpekas att ett skydd enligt detaljplan är mer kortsiktigt och att det lätt kan ändras av kommunen.

Om länsstyrelsen i ett avslagsbeslut hänvisar till eller föreslår andra former av skydd bör detta förankras i samråd med kommunen.

Värt att notera är att även om ägaren under samråd inte vill acceptera en byggnadsminnesförklaring finns det möjlighet att genomföra denna mot ägarens vilja.

Ett avslagsbeslut på en väckt fråga ställs till den som väckt frågan. Beslutet ska genast antecknas i fastighetsregistret enligt 8 §. Ett beslut om avslag behöver inte kommuniceras med kommunen, förutsatt att kommunen inte också är fastighetsägare.

Ett avslag på en väckt fråga kan bara överklagas av Riksantikvarieämbetet.

3 Interimistiskt förbud (5 §)

Då fråga väckts eller tagits upp om att en byggnad skall förklaras för byggnadsminne, får länsstyrelsen i avvaktan på ärendets slutliga prövning meddela förbud mot åtgärder som kan minska eller förstöra byggnadens kulturhistoriska värde. Förbudet får gälla för en tid av högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl får det förlängas, dock högst med sex månader för varje gång.

3.1 Bakgrund

Möjligheten att interimistiskt (tills vidare) besluta om förbud mot ändringar som kan minska eller förstöra en byggnads värde fanns redan i byggnadsminneslagen.

Senare utredningar om KML har inte föreslagit att ändra bestämmelsen förutom att det framförts önskemål om krav på att även interimistiska beslut skulle antecknas i fastighetsregistret. Någon sådan ändring har dock inte skett.

3.2 Tillämpning

Åren 2005-2011 har interimistiska beslut fattats för åtta byggnader. Tre av dessa beslut förlängdes med ytterligare sex månader. I fyra av dessa fall har länsstyrelsen avgjort frågan med att förklara byggnaden för byggnadsminne.

3.3 Vägledning

Ett interimistiskt beslut kan fattas i de fall fråga väckts eller om länsstyrelsen på eget initiativ tagit upp frågan om byggnadsminnesförklaring. Möjligheten bör bara användas då det finns anledning att tro att byggnadens kulturhistoriska värden genom olämpliga åtgärder från fastighetsägarens sida kan minska eller helt förstöras. Bestämmelsen bör inte tillämpas generellt utan endast i specifika fall för att hindra rivning eller väsentlig förändring av en byggnad.

Förbudet gäller enbart för byggnader och inte för markområden i dess anslutning. Med byggnad bör menas, precis som i 1 §, även park, trädgård eller annan anläggning.

Förbudet kan gälla högst sex månader, men kan förlängas med högst sex månader varje gång om det finns synnerliga skäl för detta. Synnerliga skäl kan till exempel vara om ett ärende är komplext utöver det vanliga, om nya uppgifter tillkommit som kan vara avgörande eller om förhandlingar med fastighetsägaren pågår. Även om det inte uttryckligen står i

lagen hur många förlängningar som kan göras bör länsstyrelsen försöka avgöra ärendet så snart det är möjligt.

Eftersom interimistiska beslut bara kan fattas i avvaktan på ärendets slutliga prövning måste frågan om byggnadsminne eller inte avgöras när tidsfristen gått ut. Länsstyrelsen kan alltså inte underlåta att avgöra denna fråga för att till exempel fatta ett beslut om anmälningsplikt enligt 6§.

Ett beslut enligt 5 § kan innebära att ersättning utgår enligt 10 § och länsstyrelsen ska undersöka om medel för detta finns tillgängliga enligt 1 § KMF. Ersättning kan komma att betalas för betydande skada trots att ärendet avslutas med ett avslag på den väckta frågan.

Ett interimistiskt beslut ställs till fastighetsägaren och bör på ett tydligt sätt beskriva motivet till förbudet. Inga villkor kan förenas med beslutet.

Ett beslut om interimistiskt förbud behöver inte antecknas i fastighetsregistret. Anledningen torde vara att dessa beslut har en tidsbegränsad varaktighet jämfört med till exempel beslut om anmälningsplikt som gäller till dess länsstyrelsen upphäver beslutet.

Kommunen ska underrättas när ett interimistiskt beslut vunnit laga kraft enligt 12 § KMF.

Beslutet gäller även om det överklagas. (21 §)

4 Anmälningsplikt (6 §)

Om en byggnad kan antas komma i fråga som byggnadsminne får länsstyrelsen förordna att anmälan till länsstyrelsen skall göras innan byggnaden rivs eller ändras på ett sätt som väsentligt minskar dess kulturhistoriska värde (anmälningsplikt).

Länsstyrelsen skall inom en månad från det anmälan kom in dit avgöra om den anmälda åtgärden skall få vidtas eller förbjudas enligt 5 §. Under denna tid får den anmälda åtgärden inte vidtas utan att länsstyrelsen har medgett det.

4.1 Bakgrund

Någon motsvarande bestämmelse om anmälningsplikt fanns inte i byggnadsminneslagen utan den infördes först i KML.

Bestämmelsen fick från början en mycket begränsad användning. En anledning var troligen att anmälningsplikt inte kunde införas om det fanns en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring. Lagtexten ändrades därför 2000 så att länsstyrelsen numera kan besluta om anmälningsplikt även om fråga väckts om byggnadsminnesförklaring av byggnaden.

Bestämmelsen om anmälningsplikt ska ge länsstyrelsen möjlighet att hantera byggnadsminnesfrågorna i en lämplig tidsordning. Tanken är att anmälningsplikten ska användas i avvaktan på att en mer omfattande utredning görs om en byggnad ska bli byggnadsminne eller

inte. Bestämmelsen kan även tillämpas i de fall länsstyrelsen lämnar bidrag från kulturmiljövårdsanslaget.

4.2 Tillämpning

Förväntningarna om vilka konsekvenser det får för länsstyrelserna om anmälningsplikt införs skiljer sig mellan länen. De som väntar sig en besvärande ärendetillväxt tillämpar den inte eller sparsamt medan de län som tillämpar den frekvent har goda erfarenheter av hur den fungerar. Risken finns dock att ett brett samtidigt införande av anmälningsplikt kan utlösa en anhopning av anspråk på samtidiga avgöranden i fråga om byggnadsminnesförklaringar för en stor mängd objekt.

Bestämmelsen har använts något oftare under senare tid, även om det fortfarande bara rör sig om ett tiotal ärenden per år i hela landet.

4.3 Vägledning

Anmälningsplikt gäller enbart för byggnader och inte för markområden i dess anslutning. Länsstyrelsen kan därför inte besluta om anmälningsplikt för att hindra uppförande av nya fristående byggnader i anslutning till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Anmälningsplikten har ingen tidsbegränsning.

När länsstyrelsen har en uttalad policy för vilka byggnadsminnen som bör inrättas kan bestämmelsen om anmälningsplikt vara ett lämpligt verktyg. Även när man har tagit fram kunskapsunderlag i form av inventering av vissa bebyggelsekategorier kan ett förordnande om anmälningsplikt vara användbart. Om en fastighetsägare fått bidrag av kulturmiljövårdsanslaget kan också anmälningsplikt införas så att länsstyrelsen kan försäkra sig om att inga oönskade förändringar sker.

I de fall det finns detaljplaner eller områdesbestämmelser med syfte att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör länsstyrelsen avstå från att införa anmälningsplikt om länsstyrelsen bedömer att dessa planer eller bestämmelser ger ett fullgott skydd.

Om länsstyrelsen vid ett avslag på en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring motiverar detta med att det för närvarande av olika anledningar saknas förutsättningar att genomföra en byggnadsminnesförklaring kan länsstyrelsen också fatta ett beslut om anmälningsplikt. Om länsstyrelsen fattar ett sådant beslut och i ett senare skede, efter anmälan från ägaren, vill förbjuda en oönskad förändring enligt 5 § ska länsstyrelsen i så fall återigen väcka fråga om byggnadsminnesförklaring och även meddela fastighetsregistret detta.

Om länsstyrelsen däremot i sitt avslagsbeslut avgjort den kulturhistoriska aspekten och bedömt att byggnaden inte har de kulturhistoriska värden som motiverar en byggnadsmin-

nesförklaring finns inte denna möjlighet att använda anmälningsplikt. Beslut om anmälningsplikt kan bara fattas för byggnader som kan antas komma ifråga som byggnadsminnen. Ordalydelsen "kan antas komma i fråga" bör tolkas som att det i varje enskilt beslut om anmälningsplikt inte behövs lika omfattande underlag som inför en byggnadsminnesförklaring.

Ett beslut om anmälningsplikt ställs till fastighetsägaren och bör innehålla vad anmälningsplikten innebär, en motivering till beslutet och hur ägaren ska agera vid eventuellt ändrade förhållanden, dvs. när ägaren ska anmäla förändringar.

Fastighetsägaren ska anmäla ändringar som väsentligt minskar byggnadens kulturhistoriska värde. Detta kan leda till vissa tolkningssvårigheter. Därför är det viktigt att länsstyrelsen tydligt anger vad anmälningsplikten ska omfatta och motiverar anledningen till beslutet. De kulturhistoriska värden som byggnaden har bör beskrivas på ett sakligt sätt. Det kan annars bli vanskligt för fastighetsägaren att avgöra vilka ändringar som väsentligt minskar byggnadens kulturhistoriska värde.

Inga villkor i övrigt kan förenas med beslut om anmälningsplikt.

Beslut både om anmälningsplikt och upphävande av densamma ska genast antecknas i fastighetsregistret enligt 8 §. Även kommunen ska underrättas när beslutet vunnit laga kraft enligt 12 § KMF. Länsstyrelsen ska också föra en förteckning över beslut om anmälningsplikt enligt 14 § KMF.

Beslut om anmälningsplikt gäller även om det överklagas. (21 §)

Den restriktion anmälningsplikten ger fastighetsägaren har bedömts vara så liten, bland annat med hänsyn till den korta tid som länsstyrelsen har att avgöra frågan på, att ingen ersättning kan utgå. En eventuell ersättning kan bli aktuellt först då länsstyrelsen avslår en anmälan om ändring eller rivning och meddelar förbud enligt 5 §.

När en fastighetsägare anmält att han eller hon vill göra ändringar som påverkar byggnadens kulturhistoriska värden ska länsstyrelsen ta ställning till detta och fatta ett beslut inom en månad. Bedömer länsstyrelsen att ändringen kan tillåtas, dvs. att de kulturhistoriska värdena inte påverkas negativt, meddelar länsstyrelsen ägaren i ett beslut detta och anmälningsplikten fortsätter att gälla.

Om länsstyrelsen bedömer att föreslagna ändringar enligt fastighetsägarens anmälan påverkar byggnadens kulturhistoriska värde på negativt sätt kan man förbjuda åtgärden enligt 5 §. Ett sådant beslut kan tidsbegränsas upp till sex månader och även förlängas. Under denna tid får de föreslagna åtgärderna inte göras, (se avsnittet 5 §).

Då länsstyrelsen förbjuder åtgärden med stöd av 5 § ska länsstyrelsen samtidigt på eget initiativ ta upp ett byggnadsminnesärende (väcka fråga).

Om ingen anmälan görs gäller anmälningsplikten till dess länsstyrelsen fattar beslut om att den ska upphöra, några tidsbegränsade beslut behövs alltså inte i detta fall.

Vid ett beslut om byggnadsminnesförklaring för en byggnad med anmälningsplikt förfaller anmälningsplikten, då byggnadsminnets skyddsbestämmelser ger ett starkare skydd. För tydlighetens skull bör länsstyrelsen då ange att beslutet om anmälningsplikten inte längre gäller. Länsstyrelsen ska också meddela fastighetsregistret de ändrade förhållandena och även självfallet registrera detta i sina egna register.

5 Överlåtelse av statligt byggnadsminne (7 §)

Om ett statligt byggnadsminne har övergått till att bli byggnadsminne enligt detta kapitel, skall länsstyrelsen utfärda förklaring om detta.

5.1 Bakgrund

Statliga byggnadsminnen som övergår till enskilda ägare ska förklaras som byggnadsminnen enligt KML. Lagens mening är att statliga byggnadsminnen med automatik övergår att bli byggnadsminnen enligt KML. En förklaring ger länsstyrelsen möjlighet att etablera en första kontakt med den nye ägaren. Länsstyrelsen bör också informera om skyddet av byggnadsminnet och länsstyrelsens hantering av byggnadsminnesärenden.

5.2 Tillämpning

Ett problem i den här processen är att det inte finns någon skyldighet för den statlige förvaltaren att anmäla till länsstyrelsen (eller Riksantikvarieämbetet) när själva överlåtelsen sker, dvs. vilket datum som är relevant. Riksantikvarieämbetet ska yttra sig över överlåtelsen men detta sker oftast i ett tidigt skede när det inte finns någon vetskap om vid vilken tidpunkt själva överlåtelsen ska ske och när det blir aktuellt för länsstyrelsen att agera. Detta kan vara en av orsakerna till att det idag saknas förklaringar för ett antal statliga byggnadsminnen som överlätits i privat ägo, i vissa fall redan på 1990-talet. Totalt har drygt 240 statliga byggnadsminnen övergått till att bli byggnadsminnen enligt KML, och av dessa saknar fortfarande 21 byggnadsminnen förklaring efter övergången. En annan orsak kan vara att länsstyrelsen bedömer att en anläggning inte har de höga kulturhistoriska värdena enligt lagens mening. I ett sådant läge finns det en möjlighet för länsstyrelsen att överväga ett hävande av byggnadsminnet.

Under senare år har ett beslut om förklaring kan överklagats till allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet avslogs i förvaltningsrätten som bedömde att länsstyrelsen haft fog för sitt beslut att utfärda en förklaring. Rätten prövade alltså bara riktigheten i att ett tidigare statligt

byggnadsminne övergått i privat ägo och att länsstyrelsen då haft rätt att utfärda en förklaring om detta. Något utrymme att i anslutning därtill pröva andra frågor om byggnadsminnets framtida förvaltning fanns inte enligt rätten.

5.3 Vägledning

Dessa övergångar kan ibland ställa till oreda, bland annat för att fastställda skyddsföreskrifter (skyddsbestämmelser) i vissa fall kan saknas och att överföringen kan skapa ett oreglerat tillstånd övergångsvis. Principen borde vara enkel: tidigare statliga byggnadsminnen som övergår till enskilda byggnadsminnen ska vara försedda med det skydd de haft i statlig ägo eller det reviderade skydd som motiveras av överlåtelsen. Om länsstyrelsen överför de av regeringen fastställda skyddsföreskrifterna behövs enbart ett beslut om förklaring. En förklaring bör genomföras så snart ägobyttet har skett. Den statlige förvaltaren bör i god tid informera länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet om tidpunkten för ägarbyttet.

Om länsstyrelsen anser det befogat finns en möjlighet att vid förklaringen revidera det skydd som byggnaden eller anläggningen har. Länsstyrelsens förslag till reviderade skyddsbestämmelser bör i så fall samrådas med den nye ägaren på samma sätt som vid inrättandet av ett nytt byggnadsminne, (se avsnittet om 3 §).

Beslut fattas med stöd av 7 § att anläggningen övergått att bli byggnadsminne enligt 1 § och länsstyrelsen anger enligt 2 § de skyddsbestämmelser som ska gälla. Innehållet i beslutet är för övrigt detsamma som innehållet i beslut för nya byggnadsminnen, (se avsnittet om 1 §).

Beslut om förklaring kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Därför är det viktigt att länsstyrelsen rubricerar förklaringen som "beslut" och inte som "meddelande".

Förklaringen ska genast antecknas i fastighetsregistret enligt 8 §. Även kommunen ska underrättas när beslutet vunnit laga kraft enligt 12 § KMF. Beslutet ska också registreras av länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet i respektive förteckning över byggnadsminnen enligt 14 § KMF.

Länsstyrelserna bör snarast avgöra de återstående ärenden där statliga byggnadsminnen övergått och utfärda förklaringar för dessa.

6 Anteckning i fastighetsregistret (8 §)

Länsstyrelsen skall genast vidta de åtgärder som behövs för att en anteckning skall bli införd i fastighetsregistrets allmänna del eller för att en tidigare gjord anteckning skall tas bort,

1. då fråga väckts eller tagits upp om att en byggnad skall förklaras för byggnadsminne eller förklaring utfärdats enligt 7 §,

2. då förordnande enligt 6 § första stycket meddelats eller upphävts,

3. då beslut om byggnadsminnesförklaring vunnit laga kraft eller hävts, eller

4. då ansökan om byggnadsminnesförklaring avslagits.

Bestämmelser om vem som skall föra in eller ta bort uppgifter i fastighetsregistrets allmänna del finns i 19 kap. 6 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

6.1 Bakgrund

En liknande bestämmelse fanns även i byggnadsminneslagen. Skyldigheten att anmäla beslut om förklaring och anmälningsplikt tillkom när KML infördes 1989.

6.2 Tillämpning

Länsstyrelsen anmäler numera uppgifter till fastighetsregistret via det digitala systemet VicNatur.

6.3 Vägledning

Anteckningen i fastighetsregistret är viktig, då den anger att en byggnad eller en anläggning är byggnadsminne. För till exempel en ny ägare är detta en viktig uppgift ifall en tidigare ägare inte uppgett detta vid försäljningen.

En anteckning om att fråga väckts för en byggnad eller anläggning kan anses som en belastning för ägaren till fastigheten och det är därför viktigt att även anmäla att en fråga om byggnadsminnesförklaring har avslagits.

7 Tillträde till byggnadsminnen (9 §)

9 § Riksantikvarieämbetet, länsstyrelsen eller den som arbetar på länsstyrelsens uppdrag har rätt att få tillträde till byggnader med tillhörande markområde samt att där vidta de åtgärder och undersökningar som behövs för lagens tillämpning

7.1 Vägledning

Rätten att tillträda gäller från det att en fråga om byggnadsminnesförklaring väckts för en byggnad eller anläggning. Den som arbetar på länsstyrelsens uppdrag kan till exempel vara en antikvarie från läns museet eller en privat konsult som gör en utredning inför en byggnadsminnesförklaring.